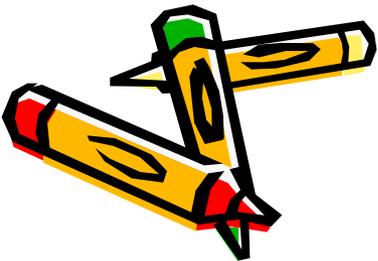

Moduł I

Temat:

Podstawowe pojęcia i kategorie
ekonomiczne

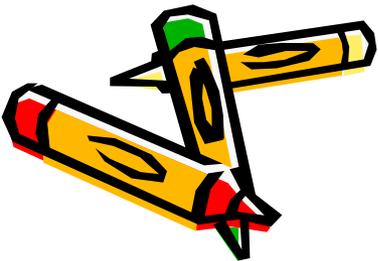

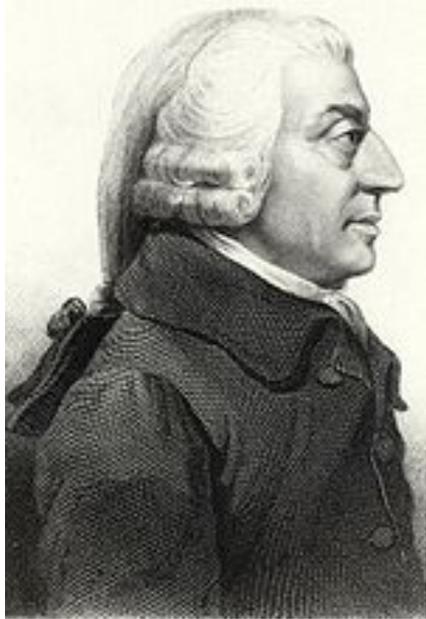
Historia myśli ekonomicznej

Od starożytności do końca średniowiecza ekonomia była tematem rozważań **filozofów oraz prawników**. Nie istniała jako odrębna dziedzina wiedzy.

Sytuację zmienił **merkantylizm**, który wywodził się z bulionizmu. Pod tym pojęciem kryła się **teza uznająca metale szlachetne jako symbol bogactwa** (koniec XV wieku). Merkantylizm uznawał handel międzynarodowy jako źródło bogactwa narodu.

Okres nowożytny w historii ekonomii zawdzięczamy osobie Adama Smitha.

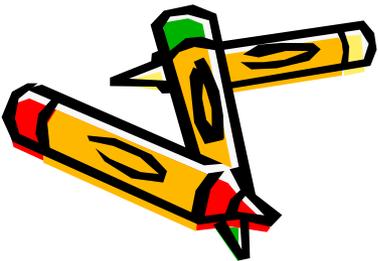

Adam Smith (1723-1790)

w „Badaniach nad naturą i przyczynami bogactwa narodów” podjął się próby usystematyzowania wiedzy na temat historii przemysłu i handlu w Europie. Przeprowadzone przez niego badania przyczyniły się do wyodrębnienia ekonomii jako oddzielnej nauki. Wprowadził termin „niewidzialnej ręki rynku”.

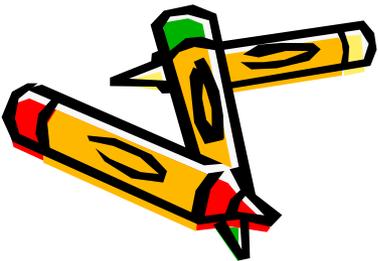
Smith znany był z krytyki sposobu nauczania na znanych uniwersytetach oraz sposobu życia ówczesnej szlachty i dworzan francuskich królów.

Był „roztargnionym profesorem”, wiecznie uśmiechniętym intelektualistą.

Ekonomia

jest nauką, która zajmuje się działalnością pojedynczych osób, grup i całych społeczeństw, skierowaną na osiągnięcie określonych celów - głównie w odniesieniu do produkcji dóbr. Cele te można osiągnąć w różny sposób, zaś ekonomia bada jak do nich dążyć najmniejszym kosztem. **Ekonomia to nauka o tym, jak ludzie wytwarzają i dzielą dobra.**

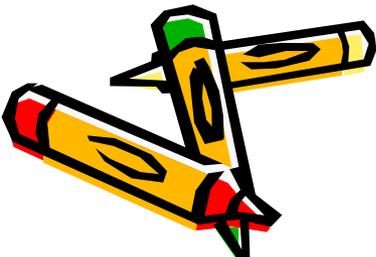

Ekonomia

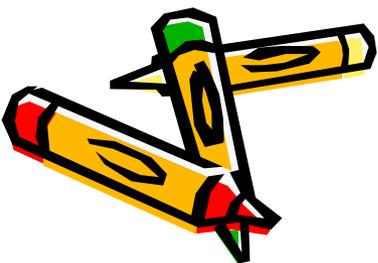
Mikroekonomia
zajmuje się ludzkimi zachowaniami i wyborami w odniesieniu do względnie małych podmiotów takich jak gospodarstwo domowe, firmy, gałęzie przemysłu lub pojedyncze rynki.

Makroekonomia
zajmuje się gospodarką jako całością. Jej celem jest zrozumienie pełnego obrazu funkcjonowania gospodarki.

Działy ekonomii

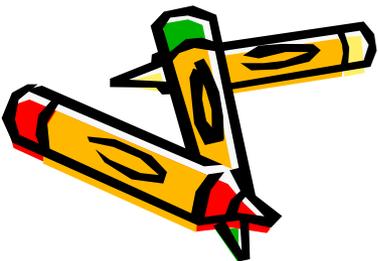
Podczas, gdy **mikroekonomia** bada w jaki sposób ludzie dokonują wyborów konsumpcyjnych, jak i co firmy muszą produkować czy jakie zmiany wprowadzić w swoim funkcjonowaniu, **makroekonomia jest agregatem decyzji wszystkich jednostek działających na rynku**. W ten sposób tworzy się szczegółowe analizy i modele, w oparciu o które kształci się przyszłe pokolenia ekonomistów.

Ekonomia pozytywna i normatywna

Ekonomia pozytywna to wszystkie stwierdzenia będące naukowym i obiektywnym wyjaśnieniem funkcjonowania gospodarki („wzrost opodatkowania wyrobów tytoniowych spowoduje spadek ich konsumpcji”).

Ekonomia normatywna oparta jest na subiektywnym osądzie i wartościowaniu jednostki („rząd powinien wprowadzić politykę ograniczającą konsumpcję wyrobów tytoniowych”).

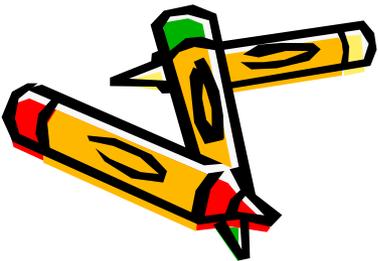

Popyt i podaż

to dwa podstawowe pojęcia ekonomiczne.

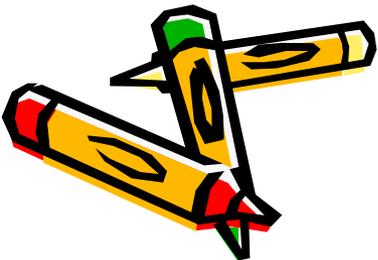
Popyt wiąże się z oczekiwaniami ilościowymi klientów.

Podaż wyznacza poziom produkcji generowany przez producentów.

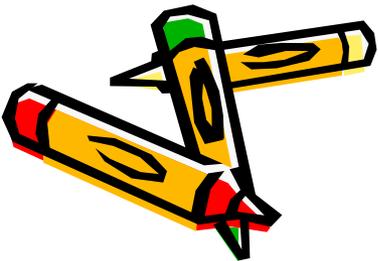
Rodzaje popytu:

- komplementarny – gdy jedno dobro wywołuje popyt na drugie;
- ograniczony – oznacza zależność popytu jednego dobra od innego;
- złożony – gdy popyt na jedno dobro zależy od popytu na wiele dóbr;
- substytucyjny – jedno dobro jest zastąpione innym.

Czynniki popytu:

- cena - gdy wzrasta popyt maleje;
- ilość chętnych do zakupu danego dobra w tym samym czasie;
- moda - zmieniające się trendy i gusty konsumentów;
- ceny dóbr komplementarnych (dóbr tworzących komplet) których popyt jest uzależniony od ceny jednego z nich;
- ceny dóbr substytucyjnych czyli dóbr zastępujących się.

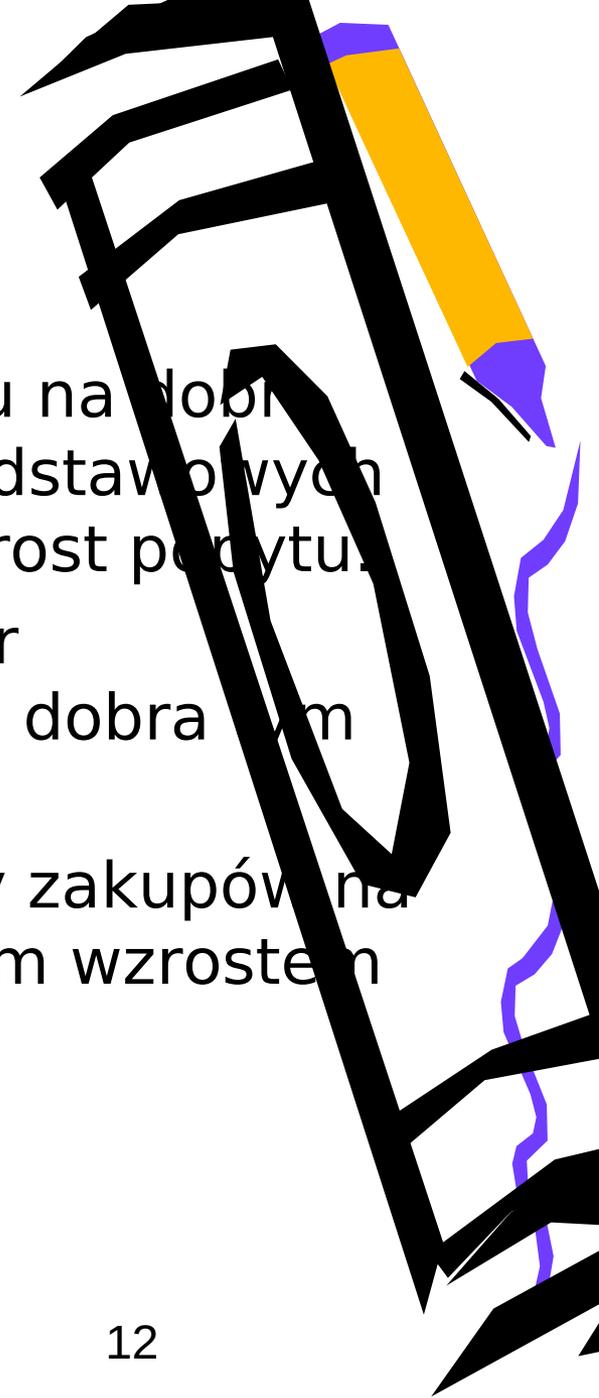
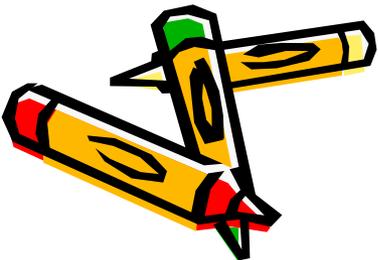

Paradoksy

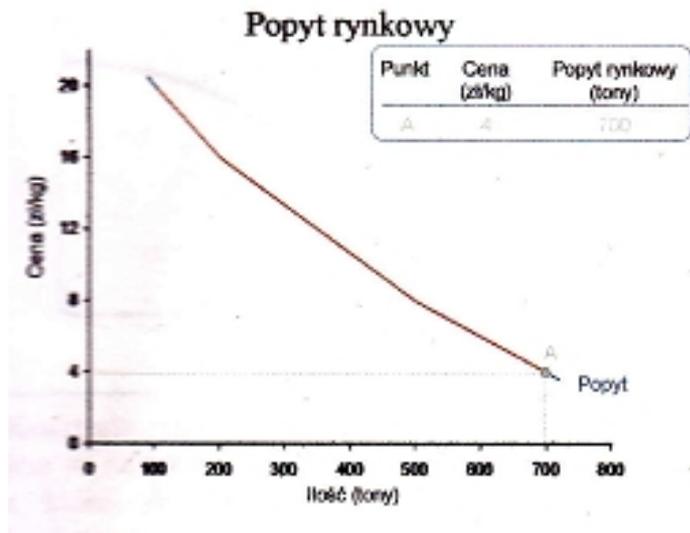
Paradoks Gifena dotyczy popytu na dóbr podstawowe - wzrost cen dóbr podstawowych (np. chleba) zawsze powoduje wzrost popytu.

Paradoks Weblena dotyczy dóbr luksusowych tzn. im droższe są te dobra tym bogatsi kupują ich więcej.

Paradoks spekulacyjny dotyczy zakupów na przyszłość w obawie przed dalszym wzrostem cen.

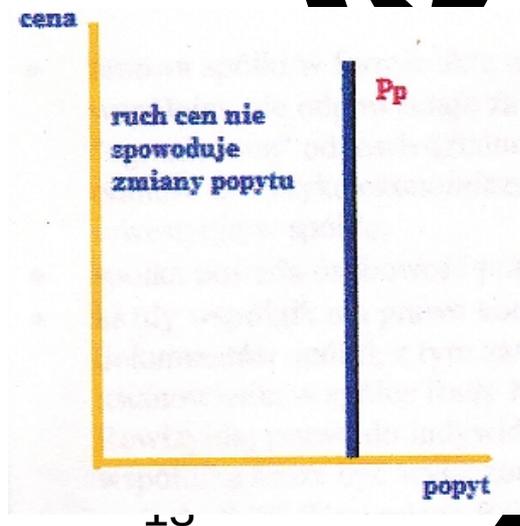
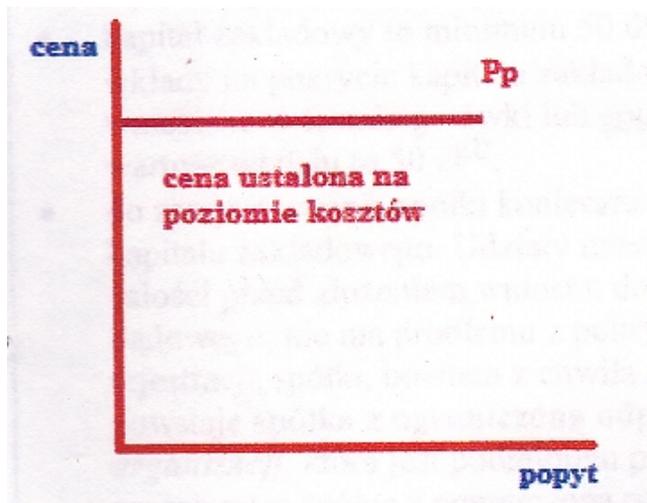
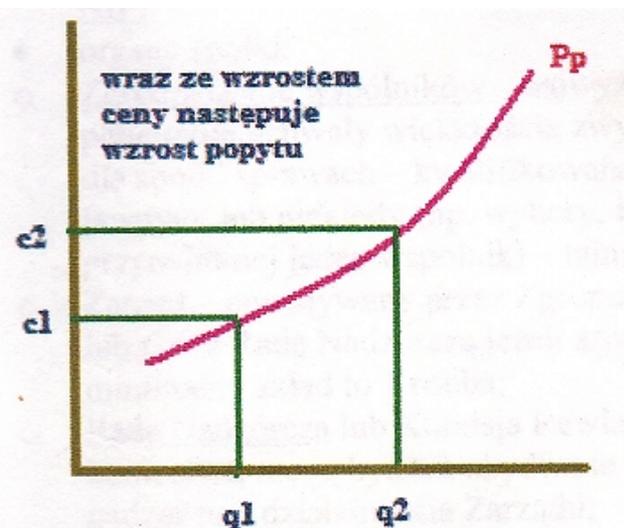

Krzywe popytu

Krzywa typowa

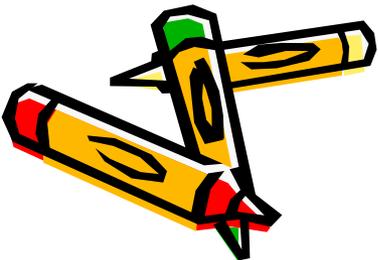
Krzywe nietypowe

Prawo Engla

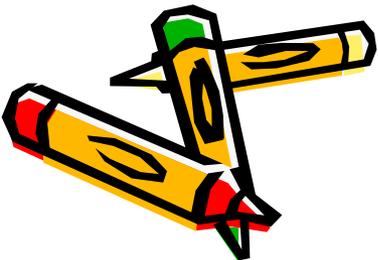
mówi o tym, że w miarę wzrostu dochodów udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem się zmniejsza. Oznacza to, że wraz ze wzrostem dochodu wydajemy mniej na jedzenie a więcej na inne przyjemności.

Prawo to odnosi się do gospodarstw średniozamożnych. Gospodarstwa biedne oraz zamożne mają inną strukturę wydatków. Wraz ze spadkiem dochodu biedniejsze gospodarstwa wydają więcej na żywność a bogate na ustalonym, niezmiennym poziomie.

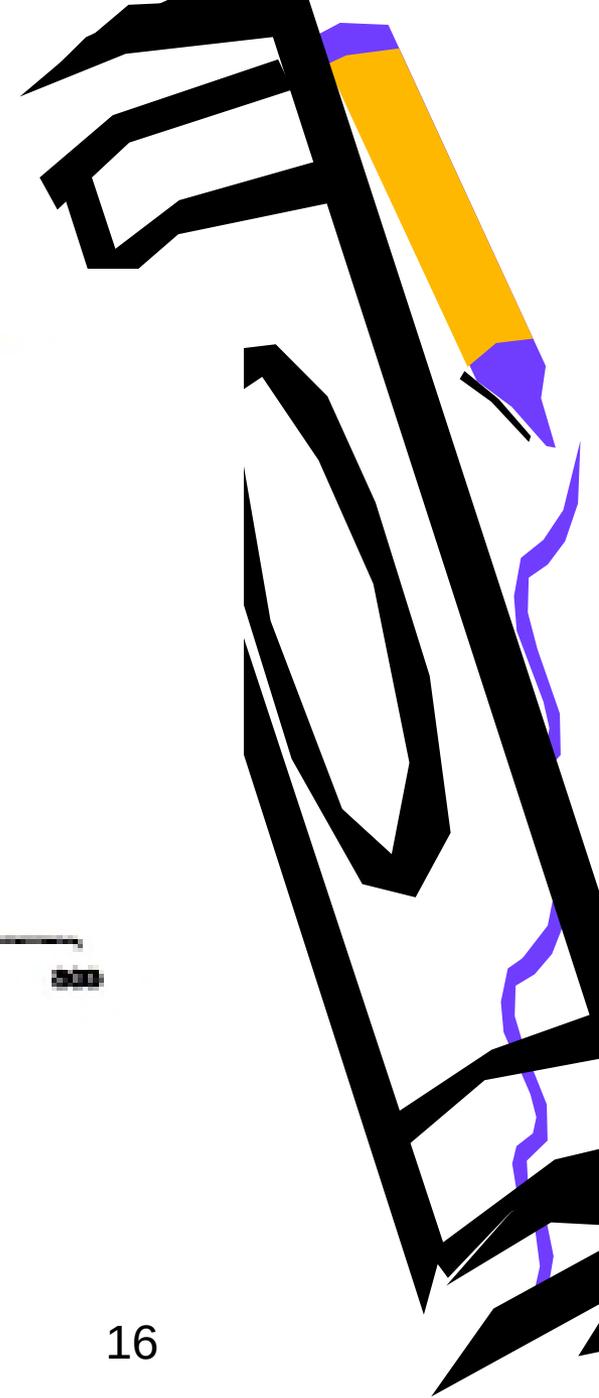
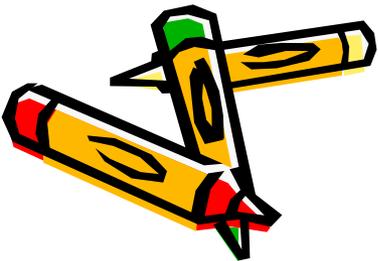
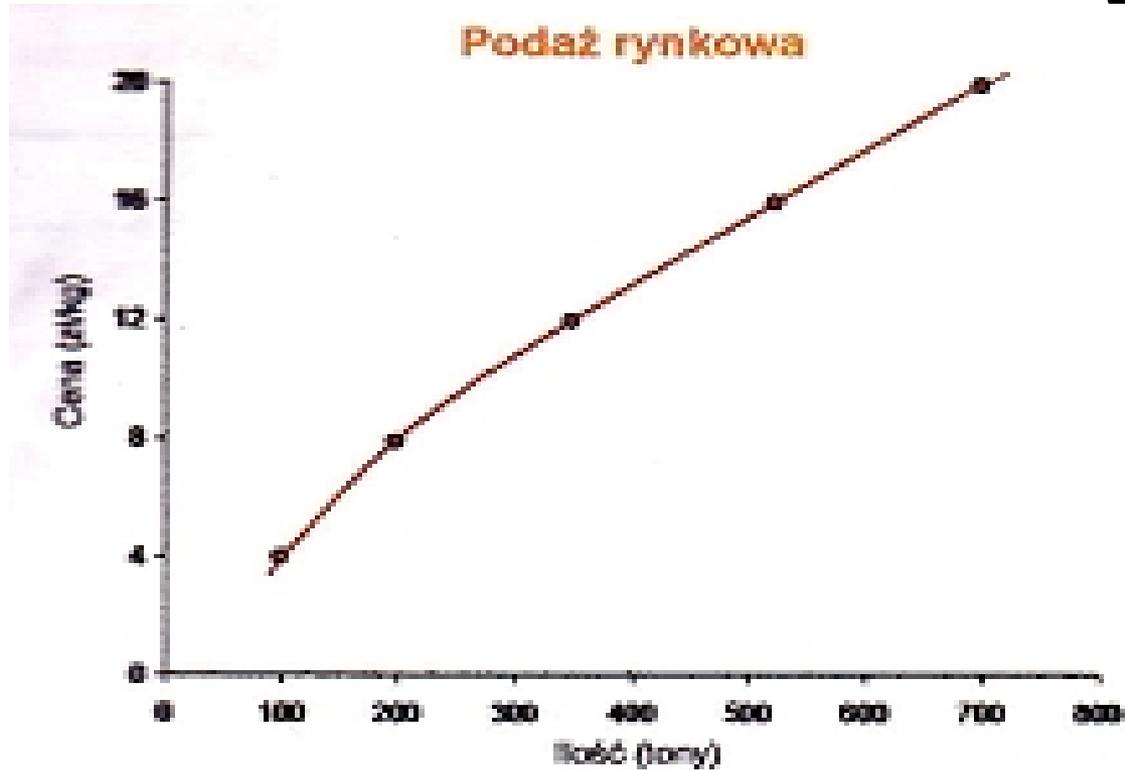

Czynniki podaży:

- cena - zmiana ceny i zmiana wielkości podaży zawsze odbywają się tym samym kierunkiem;
- ceny środków produkcji;
- rentowność - czyli opłacalność prowadzenia działalności;
- posiadane technologie;
- podatki i subsydia dla przedsiębiorstw;
- przewidywane przyszłe ceny środków produkcji;
- liczba przedsiębiorstw w branży;
- sezonowość produkcji usług lub dóbr.

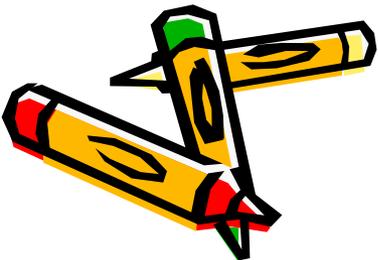

Krzywa podaży

Elastyczność popytu i podaży

Cenowa elastyczność popytu	Dochodowa elastyczność popytu	Mieszana cenowa elastyczność popytu	Cenowa elastyczność podaży
$(-)E_{c_{pp}} = \frac{\Delta P_p}{P_p} : \frac{\Delta c}{c}$	$E_{d_{pp}} = \frac{\Delta P_p}{P_p} : \frac{\Delta d}{d}$	$E_{c_{m_{pp}}} = \frac{\Delta P_{px}}{P_p} : \frac{\Delta c_y}{c_y}$	$E_p(i) = \frac{\Delta E_p}{E_p} : \frac{\Delta c}{c}$
<p>$E_{c_{pp}}$ – cenowa elastyczność popytu ΔP_p – zmiana popytu P_p – popyt Δc – zmiana ceny c – cena znak „-” stosuje się do uniknięcia wyniku ujemnego</p>	<p>$E_{d_{pp}}$ – dochodowa elastyczność popytu (mówi nam o ile procent zmieni się popyt, jeżeli dochody nabywców zmienią się o 1%) ΔP_p – zmiana popytu P_p – popyt Δd – zmiana dochodu d – dochód</p>	<p>$E_{c_{m_{pp}}}$ – mieszana cenowa elastyczność popytu ΔP_{px} – zmiana popytu na dobro x P_p – popyt Δc_y – zmiana ceny dobra y c – cena dobra y</p>	<p>$E_p(i)$ – cenowa elastyczność podaży dobra „i” ΔE_p – zmiana podaży E_p – podaż Δc – zmiana ceny C – cena</p>

Elastyczność popytu i podaży

Elastyczność cenowa popytu mówi o tym, o ile procent zmieni się chęć zakupu (wyrażona w jednostkach towaru) jeżeli cena danego towaru zmieni się o 1 %.

Elastyczność dochodowa popytu mówi o tym, o ile zmieni się popyt, jeżeli dochody nabywców zmienią się o 1 %.

Mieszana cenowa elastyczność popytu określa procentową zmianę popytu na określone dobro pod wpływem zmiany ceny drugiego dobra.

Cenowa elastyczność podaży określa jak pod wpływem zmiany ceny jednego produktu zmienia się wielkość podaży oferowanej przez przedsiębiorstwo.

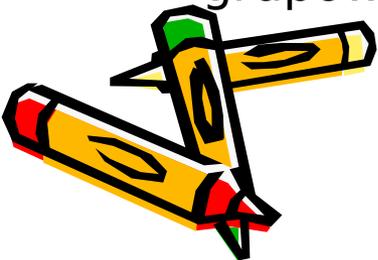

Potrzeba

stan braku czegoś i dążenie do jego zaspokojenia.

Klasyfikacja potrzeb:

- materialne
- niematerialne
- indywidualne
- odnawialne
- jednorazowe
- ograniczone : zaspokajanie głodu
- nieograniczone
- realne
- nierealne
- teraźniejsze
- przyszłe
- grupowe.

Dobra

dzielimy na **wolne i ekonomiczne**.
Pierwsze występują w nieoszacowanej ilości i są to „dary natury” - powietrze, woda itp.

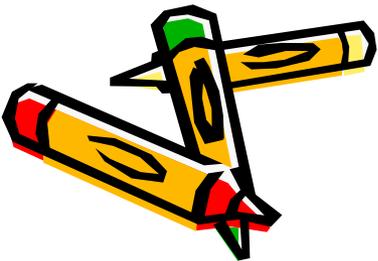
W miarę wzrostu ludności jest ich coraz mniej.

Ekonomia zajmuje się drugą kategorią dóbr. Jest ich niewiele w stosunku do naszych potrzeb, przez co człowiek musi dokonywać wyboru i wybierać te, na które może sobie pozwolić. Wybór określonej ilości jednego dobra oznacza rezygnację pewnej ilości drugiego dobra.

Podział dóbr:

- normalne – na które popyt wzrasta ze wzrostem dochodu (nie dotyczy efektu Veblena);
- podrzędne – którego nabywana ilość maleje wraz ze wzrostem dochodu i rośnie wraz z jego spadkiem;
- podstawowe – dobra, które nie mają zamienników;
- wyższego rzędu – dobro, które służy do wytwarzania innych dóbr (np. mąka, cukier);
- komplementarne – wzajemnie zależne, których wahania cen oddziałują na poziom sprzedaży (np. ceny benzyny a sprzedaż pojazdów);
- substytucyjne – uzupełniające się, takie które można zamienić na inne.

Usługi

to czynności świadczone osobom trzecim.

Usługi dzielimy na:

- materialne - wybudowanie domu;
- niematerialne - wizyta u lekarza;
- indywidualne - świadczone dla jednej osoby;
- grupowe - hotelarstwo, turystyka, gastronomia;
- ogólnospołeczne - opieka społeczna, oświata, zapewnienie bezpieczeństwa;
- produkcyjne - na rzecz podmiotów gospodarczych (naprawa sprzętu potrzebnego do produkcji);
- konsumpcyjne - świadczone dla podmiotu, który nie prowadzi działalności gospodarczej.

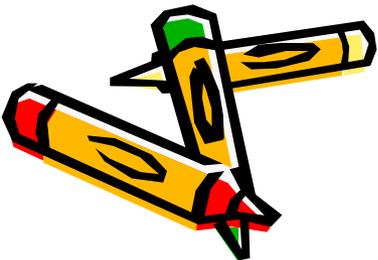
Czynniki produkcji

to posiadane przez społeczeństwo zasoby, których użycie w procesie produkcji pozwala wytworzyć nową wartość.

Dwa najważniejsze czynniki produkcji to:

- praca, rozumiana jako siła robocza – odpowiednio wynagradzany wysiłek ludzki;
- kapitał produkcyjny – wszystko to, co przedstawia wartość i służy do (prze)tworzenia dóbr.

... oraz **wiedza** – jako wartość sama w sobie.

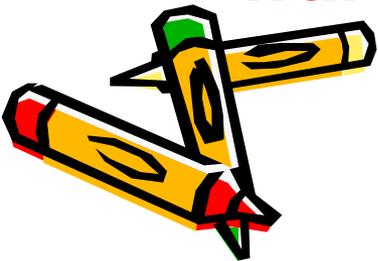

Modele ekonomiczne

to zbiory założeń tworzących wyidealizowany obraz całej gospodarki lub jej poszczególnych fragmentów. Model ten wyznacza nam drogę do odkrycia i opisanie zależności występujących w gospodarce. Budując model odrzucamy zjawiska losowe stosując się do zasady

Ceteris paribus.

Zasada ta mówi o tym, że odrzucamy „coś” w celu uproszczenia rozumowania możliwości zajścia pewnych wydarzeń lub warunków.

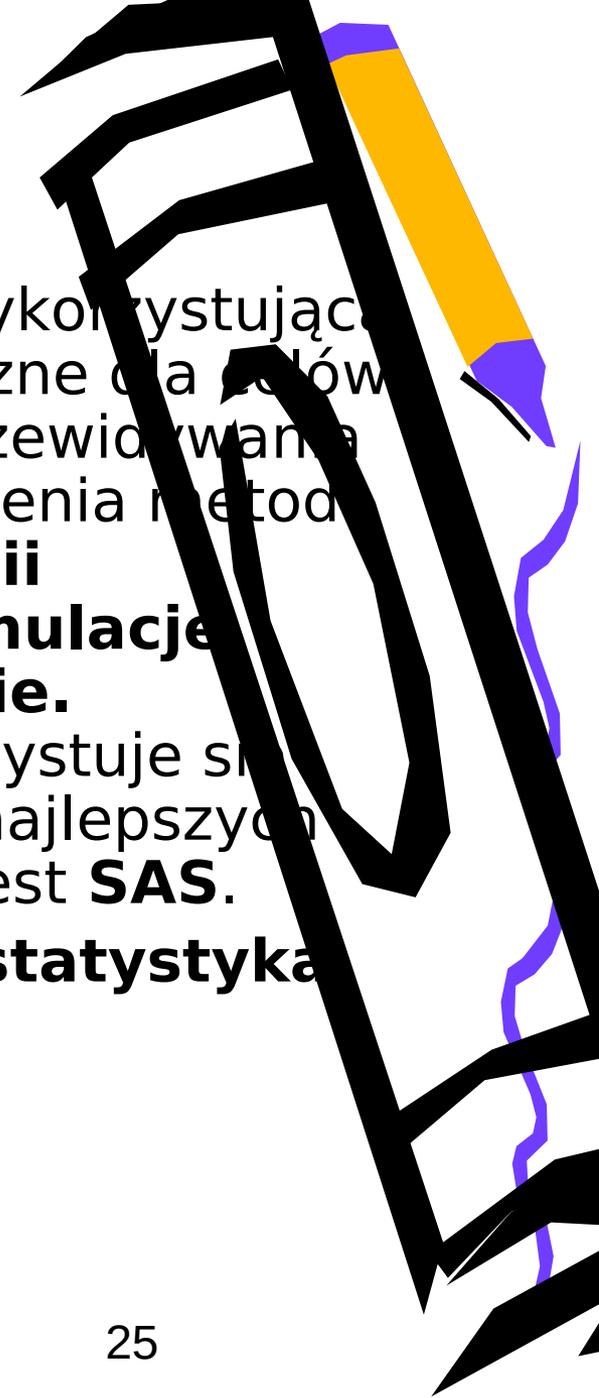
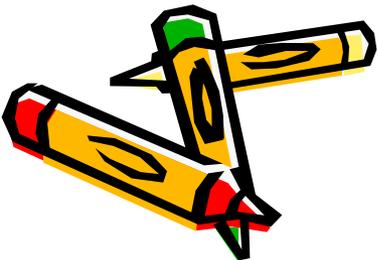
Ekonometria

to dziedzina nauk ekonomicznych wykorzystująca narzędzia matematyczne i statystyczne dla celów weryfikacji teorii ekonomicznych, przewidywania nadchodzących procesów oraz tworzenia metod regulacji tych procesów.

W ekonomii stosowanej wykorzystuje się symulacje, prognozowanie oraz modelowanie.

W ekonometrii coraz częściej wykorzystuje się narzędzia informatyczne. Jednym z najlepszych oprogramowań ekonometrycznych jest **SAS**.

Ekonometria to nie to samo, co statystyka

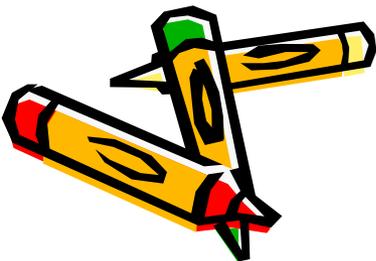
Zasoby i strumienie

Zasób to ilość pieniądza lub dobra mierzona w danym momencie.

Strumień to ilość mierzona w jednostce czasu.

Dla przykładu:

- bogactwo konsumenta stanowi jego zasób, strumieniami są jego dochody i wydatki;
- wielkość kapitału zaangażowanego w gospodarce jest zasobem a nakłady inwestycyjne przeznaczone na zwiększenie zasobu stanowią strumień.

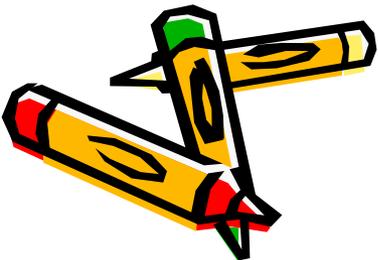

Racjonalne gospodarowanie

W myśl niego człowiek dokonuje takiego podziału zasobów, który zapewnia możliwość najlepszego ich wykorzystania lub największy zysk.

Zasada 1: maksymalizacja zysków, przy założonym poziomie nakładów.

Zasada 2: minimalizacja nakładów, przy założonym poziomie efektów.

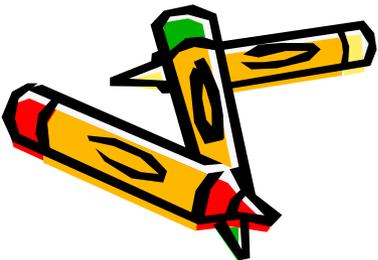

Rachunek ekonomiczny

ułatwia wybór takiego wariantu postępowania, który pozwala osiągnąć maksymalne korzyści.

Wariant 1: zasada największego efektu/największej wydajności.

Wariant 2: zasada najmniejszego nakładu/oszczędności środków.

Przewaga ekonomiczna

to element siły nacisku bardziej uprzemysłowionych lub bogatszych państw (organizacji) na inne. **Stosowana jest jako narzędzie w tzw. „wojnie hybrydowej”** a jej składowymi są sankcje nakładane na przeciwnika.

W węższym ujęciu przewaga ekonomiczna wzmacnia pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa nad innymi podmiotami. **Pozwala na dyktat cenowy oraz wprowadzenie podziału uczestników rynku** na podmioty „bardziej” lub „mniej znaczące”.

Działania podejmowane przez silniejsze państwo lub organizację są skuteczniejsze niż otwarte działania o charakterze militarnym.

Pytania kontrolne:

1. Jakie znasz podstawowe działy ekonomii?
2. Podaj definicję popytu i czynniki na niego wpływające.
3. Jakie znasz nietypowe zachowania konsumentów (paradoksy)?
4. Podaj definicję podaży i określ czynniki wpływające na jej rozmiar.
5. Określ hierarchię potrzeb.
6. Czym są dobra i jak je dzielimy?
7. Na czym polega założenie ceteris paribus?
8. Jaka jest różnica pomiędzy zasobem a strumieniami?

